

P. II. j. nr. 105. Dan. 1/2.
Gpt. til 105. Sov. 3/1.
Den 11. august 1972.

N o t i t s

Den sovjetiske flådeekspansion
og de danske strøders betydning.

1. For nylig har der i "Aktuelt" og "Kristeligt Dagblad" været offentliggjort et par artikler om den sovjetiske flådeekspansion. Som et nyt moment er det her fremhævet, at den betydelige udbygning af den sovjetiske Ishavsflåde skulle betyde en formindsket sovjetisk interesse i de danske strøder. Baggrunden for de to artikler angives at være en artikel "The Soviet Navy in the North" i den nyligt udkomne publikation "Strategic Survey 1971" (International Institute of Strategic Studies).

I publikationen nævnes det imidlertid kun, at Ishavsflåden nu er større end Østersøflåden, men det understreges tillige, at Sovjetunionen må kunne kontrollere de danske strøder for at deployere enheder fra Østersøflåden i Atlanterhavet. Den konklusion, som "Aktuelt" og "Kristeligt Dagblad" har draget, har således ikke basis i nævnte britiske essay, men derfor kan den jo godt være rigtig, og i så fald vil den være af væsent-

lig interesse for danske sikkerhedspolitiske overvejelser.

Der anstilles derfor nedenfor nogle betragtninger om emnet.

2. Medens den sovjetiske flåde indtil slutningen af anden verdenskrig og i årene derefter udelukkende havde til opgave at beskytte de nære sovjetiske farvande, er der i løbet af 60'erne sket en kraftig ekspansion. Flåderne er udbygget i et tempo, der ikke er set, siden Peter den Store skabte sine flåder i Arkangelsk og Petersborg, og samtidig er operationsfeltet udvidet i Østersøen, Atlanterhavet, Middelhavet, Stillehavet og Det indiske Ocean. Medens de enkelte sovjetiske flåder tidligere opererede uafhængigt af hverandre, sker der nu overførsel af enheder fra den ene til den anden, og navnlig Østersø- og Ishavs-flåderne koordinerer deres søvelser.

Ishavs-flåden, der har sin base i Murmansk og på Kola-halvøen, holder nu sine søvelser og foretager konstant overvågning i det nordlige Atlanterhav frem til en linie fra Grønland over Island til Skotland.

Status i dag fremgår af følgende tabel:

	USSR			USA	NATO europæiske medlemmer
	Total	Ishev	Østeres		
U-både	563	165	77	140	121
m. missiler, nukleare	70	40	-	41	5
diesel	53	27	2	-	-
andre, nukleare	25	18	-	53	7
diesel	215	80	75	46	109
<u>Hangarokibe</u>	<u>2</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>18</u>	<u>9</u>
offensive	-	-	-	15	4
andre	2	-	-	3	5
Missilkrydsere	50	11	8	73	33
Oceangående eskorte		35	20	148	181
Kysteskorte m.fl.	500	100	195		
Ministrygere	300	60	120		
Landgangsbåde	225	25	57		

3. Hvad er da formålet med denne ekspansion? Dette spørgsmål har været genstand for mange undersøgelser og vurderinger i NATO, i de nationale forsvarskommandoer og i videnskabelige fora. Af de mange udredninger kan følgende summarisk udtrages:

Først og fremmest ligger der ganske givet et sovjetisk ønske om at forbedre sikringen af territoriet ved at skyde forevarslinierne frem på verdenshavene. Hertil kommer Sovjetunionens ^{ambition} som supermagt og et ønske om, hvor som helst det er muligt, at gøre sin politiske indflydelse gældende bl.a. til at hindre de vestlige magter i at benytte deres baser både uden for og inden for NATO-området til i visse områder at inddrage kinesisk indflydelse og muligvis under visse omstændigheder at udnytte sin maritime tilstedeværelse til at støtte et pro-sovjetisk regime eller at bringe et sådant til magten. I hvor høj grad den sovjetiske flåde for øjeblikket er et virkelig effektivt udenrigspolitisk instrument, som de sovjetiske ledere kan kalkulere med i en given situation eller indtil videre blot har tilfældighedspræg, kan diskuteres.

4. Specielt om opgaverne for de sovjetiske flådeenheder, der befinder sig i Norskehavet - fortrinsvis enheder fra Ishavsflåden, men også under visse omstændigheder med forstærkning fra Østersø-flåden - kan disse summeres som følger:

1. inddrage Polaris/Poseidon u-både,
2. sætte amerikanske hangarskibe ud af spillet, før disses fly er gået på vingerne,
3. opretholde maritim overlegenhed i sit område,
4. sikre adgang for de sovjetiske strategiske missil u-både til pladser uden for USA's østkyst,

5. opfange NATO kommunikations- og forsyningslinier,
6. sikre maritim flankestøtte for landoperationer i kystområderne (dette gælder i meget høj grad Østersø-flåden),
7. etablere og støtte sovjetisk herredømme og reducere troværdigheden og effektiviteten af NATO garantier til Nordeuropa.

5. Skønt Østersø-flåden, som vel nok gennem tiden har været den største af de både russiske og sovjetiske flåder, efterhånden er blevet overgået bl.a. af Ishavs-flåden, der har en mere uhindret adgang til Atlanterhavet, har Østersø-flåden dog fortsat en betydelig størrelse, og den suppleres af de polske og østtyske flåder. Dens sammensætning er sådan, at den både skal kunne løse opgaver gående ud på flankestøtte - herunder modstå et NATO-angreb gennem stræderne - til landmilitære operationer i Central-europa, og den har enheder, der skal kunne operere i Atlanterhavet - oceangående u-både og eskorteskibe, der bl.a. kan have til opgave at etablere søtransportruter til Vesteuropa. Adgangen hertil må nødvendigvis ske gennem de danske stræder, hvorfor disse er af strategisk interesse for Sovjetunionen. Selv om adgang til verdenshavet således ikke er uhindret for Østersø-flåden, er på den anden side afstanden dertil kort.

Dertil kommer, at Østersø-området er et veludbygget base-område, når man ser på faciliteter lige fra Leningrad

over Riga og Kaliningrad til Polen og Østtyskland, hvor disse basefaciliteter ligger nær ved de pågældende landes industriområder, hvilket gør dem væsentligt mere værdifulde end baser i forholdsvis sene og mere vanskeligt tilgængelige områder, som f.eks. ved Murmansk og på Kola-halvøen. Det bør i denne forbindelse erindres, at baserne ikke blot har deres store betydning i fredstid, således at man forud for en eventuel krig er rede til at sende skibe ud på havet, men at skibene under selve krigen må have adgang til baser, hvorfor spørgsmålet om passage gennem de danske stræder i den situation fortsat er aktuelt.

6. Konklusion

Skal den sovjetiske Østersø-flåde kunne medvirke til at løse de ovenfor under 4 opstillede opgaver (1-7), synes det klart, at der består en betydelig sovjetisk interesse i at kunne kontrollere de danske stræder. Når hertil føjes de under 5 nævnte opgaver for Østersø-flåden samt det der om betydningen af de sovjetiske baser i Østersø-området anførte, synes det vanskeligt at forestille sig, at det i "Aktuelt"s og "Kristeligt Dagblad"s artikler som et nyt moment fremhævede, - at udbygningen af den sovjetiske Ishavs-flåde skulle betyde en formindsket sovjetisk interesse i de danske stræder, - er aktuelt.

Den for tiden gældende fra militær side foretagne trusselbedømmelse mod Danmark vurderer da også, at sovjetisk

besættelse af dansk territorium må ske på et tidligt tidspunkt i en krigssituation for at være tilfredsstillende.

P.II., den 11. august 1972.